

Hromadný nále z římských denárů ze Žlunic (okr. Jičín)

JIŘÍ MILITKÝ

ABSTRACT

HOARD OF ROMAN DENARII FROM ŽLUNICE (JIČÍN DISTRICT).

Hoards of Roman coins composed of denarii were once rare in the territory of the Czech Republic. Over the past ten years, however, this picture has changed: one previously unpublished assemblage is presented in this paper. The hoard consists of five denarii with dates ranging from the reign of Nerva to Antoninus Pius. The date of deposition is based on the date of the latest denarius, minted in the years AD 152–153. The most likely period for the burial of the coins is the second half of the 2nd century, although a date in the 3rd-century or even later cannot be ruled out. It is not possible to determine whether we are dealing with a deposition of personal savings or a hoard of votive character.

KEYWORDS

BOHEMIA,
ROMAN IRON AGE,
DENARIUS, COIN HOARD

DOI

10.47382/ns2025_02

Hromadné nálezy římských mincí tvořené dominantně denáry byly dlouhodobě na území České republiky poměrně vzácné (Militký 2013, 20–25). V průběhu posledních zhruba 10 let se však tento obraz výrazně změnil, neboť byla odkryta řada nových nálezových souborů (tab. 2). Je zřejmé, že i v této části barbarika bylo ukrýváním depotů denárů daleko častějším jevem, než se jevílo ve spektru starých nálezů. Je zřejmé, že depoty a hromadné nálezy jsou různého charakteru, a to od majetkových depozitů až po votivní obětiny. Tato skutečnost dobře koresponduje s multifunkčností římských mincí v barbariku obecně. Zatím jen menší část nových hromadných nálezů byla publikována – např. Zátor (Kašparová – Militký 2016), Horní Němčí (Zeman 2017, 230–231, č. 27, obr. 28:1–16) či Sudice u Boskovic (Militký – Jarůšková 2025). Z tabelárního přehledu je zřejmé, že celá řada těchto nálezů na zveřejnění teprve čeká (tab. 2).

K doposud nepublikovaným nálezům patří také zde prezentovaný soubor, který již byl v literatuře zmíněn, avšak s lokací sousedního katastrálního území Slavhostice (Militký – Jarůšková 2025, 17, tab. 2:7). Tato obec je k místu nálezu skutečně neblíže. Detailní revize nálezových okolností ale prokázala, že byl ve skutečnosti objeven na k. ú. Žlunice (okr. Jičín). Místo nálezu leží v zalesněném trénu Žlunického polesí jihovýchodně od středu obce Slavhostice, na západním svahu návrší „Za Kouty“ (kóta 308 m n. m.). Nález byl učiněn v okolí bodu GPS – 50°18'19.835"N, 15°21'19.81"E). Celkem pět římských denárů (obr. 1) bylo nalezeno v neznámé době a jejich dokumentace proběhla v roce 2011 (ev. č. PS 228/2011:1–6).¹ Denáry měly být náhodně nalezeny na jednom místě blízko sebe bez keramické nádoby či stop po jiném obalu. Z okolí místa nálezu žádné další mincovní ani archeologické nálezy z doby římské nejsou známy. Mince jsou uloženy v soukromé sbírce.

1 Evidenční čísla vycházejí z archivu nálezového materiálu v privátním držení, průběžně podchycovaného autorem tohoto příspěvku.

KATALOG MINCÍ

ŘÍM, císařství, Nerva (96–98)

Mincovna: *Roma*, AR denár, 97

Av.: IMP NERV[A CAES AVG]-P M TR P COS III P P, ověččená hlava Nervy doprava

Rv.: CONCORDIA EXERCITVVM, spojené ruce

Lit.: *RIC* 2, 224, č. 14; *BMC RE* 3, 4, č. 26, Pl. 1:14.

1. 2,863 g; 16,2/16,8 mm; 12 h (ev. č. PS 228/2011:1)

Traianus (98–117)

Mincovna: *Roma*, AR denár, 100, skupina 5

Av.: IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM, ověččená hlava Traiana doprava

Rv.: P M TR P COS III P P, sedící Concordia doleva obětuje vlevo z patery nad oltářem a drží roh hojnosti

Lit.: *MIR* 14, 224, č. 68a, Pl. 10:68a.

2. 2,757 g; 18,2/18,3 mm; 7 h (ev. č. PS 228/2011:4)

AR denár, asi 108–109, skupina 10/3

Av.: IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P, poprsí Traiana doprava s drapérií na levém rameni

Rv.: [COS V P P S P] Q R OPTIMO PRINC, v ex. DAC CAP, sedící Dákie na hromadě zbraní doleva

Lit.: *MIR* 14, 334, č. 283bD, Pl. 56:283bD.

3. 2,426 g; 18,8/17,6 mm; 6 h (ev. č. PS 228/2011:3)

AR denár, asi 113–114, skupina 14/3

Av.: IMP TRAIANO AVG GER DAC [P M TR P COS VI P P], poprsí Traiana v oděvu doprava

Rv.: S P Q R OPTIMO PRIN[CIP], Traianův sloup

Lit.: *MIR* 14, 403–404, č. 425v, Pl. 86:425v.

4. 2,543 g; 18,9/17,9 mm; 6 h (ev. č. PS 228/2011:2)

Antoninus Pius (138–161)

Mincovna: *Roma*, AR denár, 152–153

Av.: ANTONINVS AVG PI-VS P P TR P XVI, ověččená hlava Antonina Pia doprava

Rv.: COS-III, stojící Vesta čelně hledící doleva drží simpulum a palladium

Lit.: *RIC* 3, 56, č. 249; *BMC RE* 4, 124, č. 847, Pl. 18:4.

5. 1,767 g; 16,2/17,7 mm; 5 h (ev. č. PS 228/2011:5)

OBR. 1. – Žlunice (okr. Jičín). Mince z hromadného nálezu – čísla odpovídají katalogu (foto Abalon s.r.o.; zvětšeno na 150 %).

KOMENTÁŘ

Sledovaný hromadný nález tvoří pět denárů z období římského císařství (obr. 1). Nejstarší ražbou zastoupenou v souboru je denár císaře Nervy ražený v mincovně Řím v roce 97 (č. 1). Jde o typ RIC 2 č. 14 s rubním motivem spojených rukou a opisem CONCORDIA EXERCITVVM. Třemi denáry je v souboru zastoupen císař Traianus. Roku 100 byl v Římě ražen denár typu MIR 14 č. 68a (č. 2). Na jeho rubní straně s opisem P M TR P COS III P P je zobrazena sedící Concordia doleva obětující vlevo z patery nad oltářem a držící roh hojnosti. Druhý z Traianových denárů byl ražen v Římě asi v letech 108–109 (č. 3). Jedná se o typ MIR 14 č. 283cD s částečně čitelným rubním opisem COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC / DAC CAP a personifikací Dákie sedící na hromadě zbraní doleva. Třetí Traianův denár byl ražen v Římě asi v letech 113–114 a jedná se o typ MIR 14 č. 425v (č. 4). Na rubu s opisem S P Q R OPTIMO PRINCIPI je zobrazen Traianův sloup s dnes již neexistující sochou panovníka umístěnou na jeho vrcholu. Nejmladší ražbou sledovaného souboru je denár Antonina Pia typu RIC 3 č. 249 (č. 5). Mince byla ražena v Římě a podle datace TR P XVI v lícním opisu byla ražena v letech 152–153. Na rubu s opisem COS IIII je zobrazena stojící Vesta čelně hledící doleva držící simpulum a palladium.

Pro stanovení doby ukrytí sledovaného souboru je chronologickou oporou doba ražby nejmladšího denáru z let 152–153 (č. 5). S jistotou někdy po tomto datu musel být soubor ukryt. Všechny zastoupené mince včetně nejmladší ražby jsou však částečně otřené a nepřímo tak naznačují, že byly delší dobu v oběhu. Zřejmě tak lze za nejpravděpodobnější dobu uložení mincí do země považovat průběh 2. poloviny 2. století, vyloučit však nelze ani 3. století či dokonce dobu ještě mladší. Vzácné doklady společného výskytu mincí a šperků v jednom nálezu umožňují dataci doby ukrytí některých souborů až do 4. a 5. století (Militký 2013, 23–24). U nálezů bez doprovodného materiálu je jejich datace velmi obtížná a lze ji pouze odhadovat podle intenzity otěru jednotlivých ražeb. Tento odhad je však značně nespolehlivý.

Výhradní zastoupení stříbrných denárů v nálezu ze Žlunic není náhodné a odráží obecně sledovatelnou tendenci typickou pro českou i moravskou část barbarika. Zde se setkáváme s denáry neporovnatelně častěji než s bronzovými nominály. Ve 3. století, v návaznosti na vývoj římské měny, pak byly denáry vystřídány z hlediska kvality kovu postupně se zhoršujícími se antoniniany. Dominance římského císařského denáru v barbariku je zajímavé a celoevropsky sledované téma (pro Česku republiku: Militký, v tisku), sledovatelné na sídlišcích i v depotech.

V Čechách můžeme tento trend dobře dokumentovat na nedávno komplexně publikovaném sídlišti Vrbová Lhota na Nymbursku, kde je dominantní osídlení ze 3. století (Militký 2024, 37–41, 71–75, Pl. 20–23). Je pravděpodobné, že starší denáry souvisejí na této lokalitě především až s obdobím 3. století, kdy se jako dominantní římské oběživo razily obsahem stříbra postupně se zhoršující antoniniany. Podobného charakteru je i kolekce náleзовých mincí ze sídliště Drnholec na jižní Moravě, kde je také dobře zřetelný přechod od denárů k nekvalitním antoniniánům (Komoróczy – Vlach – Zelíková – Sedláček – Růžičková 2019, 32–41, obr. 22–23, graf. 2). Tento trend reflektuje výraznou sídlení aktivitu na uvedené lokalitě ve 3. století. Je však třeba zdůraznit, že zapojení nekvalitních antoninianů do oběhu na germánských sídlišcích v barbariku se neprojevovalo v hromadných nálezech – tezaurovány zůstaly i nadále starší kvalitní stříbrné denáry.

Převaha římských denárů na sídlišcích doby římské je v rámci publikovaného materiálu dobře zřetelná také na střední Moravě (Zeman 2017), odkud byl zveřejněn velice reprezentativní vzorek pocházející ze 31 sídlištních lokalit zkoumaných dlouhodobě povrchovými průzkumy s detektory kovů. Ražby 1. až 3. století (do roku 284) v celkovém počtu 317 exemplářů (Militký, v tisku, tab. 2) jsou prezentovány v tabelárním přehledu (tab. 1). Z něho je zřejmé, že dominantním nominálem je denár, zastoupený (včetně suberátů) 162 exempláři, což představuje 51 % v rámci všech sledovaných ražeb. Zajímavý je také výrazný podíl římských republikánských mincí (12 ks), které však s jistotou souvisejí až s dobou římskou a nikoliv pozdní dobou laténskou, kam dobou ražby patří. Kontinuitu importu ražeb 3. století reprezentuje 129 antoninianů. Naopak velmi malý je podíl mincí bronzových – pouze 26 ks, což představuje pouhých 8 %. Bronzové nominály byly nepochybně pravidelnou součástí mincovního importu v Čechách i na Moravě, ale zájem o tyto ražby byl v barbariku nesrovnatelně menší. Je zřejmé, že místní germánské komunity nepřevzaly římský měnový systém jako celek, ale zaměřily se primárně na stříbrné ražby. Soubor ze střední Moravy zároveň velmi dobře ilustruje, že zlaté mince byly vzácné a spojené pouze s nejvyšším společenským prostředím (Militký 2013, 70–73), a proto také v tomto referenčním souboru zcela chybí (tab. 1).

Soubor ze střední Moravy poukázal ještě na jeden zajímavý aspekt peněžního oběhu na sídlištích a tím je vysoký podíl falešných mincí (suberátů) – 24 ks (tab. 1). Může se jednat o odraz cílené distribuce těchto nekvalitních ražeb římskými obchodníky do oblastí barbarika, kde se mohla předpokládat nižší schopnost rozpoznání falešných mincí. Tento jev je dobře zřetelný např. také na sídlišti v Jakuszowice v Polsku, kde byly suberátní denáry mezi 109 nalezenými ražbami početně zastoupeny (*Bursche 1997*, č. 8, 11, 14, 16, 19, 21, 26, 35, 41, 44–46, 48, 57–59, 61, 68, 70–71, 75, 83–84, 89 a 92).

Tab. 1. Římské mince do roku 284 v nálezech na germánských sídlištích na střední Moravě: D ŘŘ – římské republikánské denáry; D ŘC – římské císařské denáry; Sub – římské císařské denáry suberáty; Ant – antoniniany; AE – bronzové nominály (sestaveno podle *Zeman 2017*).

	D ŘŘ	D ŘC	SUB	ANT	AE
Blatnice pod Sv. Antonínkem I	6	12	1	3	7
Blatnice pod Sv. Antonínkem III				2	1
Čejč II		1			1
Dolní Bojanovice I		1			2
Dubňany II		1			1
Hroznová Lhota II	2	14	3	14	1
Javorník					1
Josefov III		1			
Kozojídky II		2		1	
Milotice I		1			
Ostrožská Nová Ves I		2			
Ostrožská Nová Ves III		2		5	1
Ostrožská Nová Ves IV		3		5	1
Ostrožská Nová Ves V		11	4		
Petrov I	2	3	1	9	3
Strážnice I		15	6	45	2
Strážnice II	1	24		13	4
Strážnice – Petrov II		1			1
Sudoměřice I				1	
Suchov					1
Uherský Ostroh I		2		1	
Uherský Ostroh II		1			
Vacenovice		3		1	
Veselí nad Moravou I		1	2	1	
Věteřov I		3	1	1	
Věteřov II		1		2	1
Vlčnov I		2		1	
Vlčnov – Dolní Němčí		2	1	5	
Vlkoš		1			
Žarošice					1
Želetice		1	1	4	2
Σ	12	126	24	129	26

Podobné svědectví o dominanci stříbrného denáru přineslo také souborné zpracování nálezů římských mincí z oblasti česko-moravského pomezí (*Militký – Vích 2011*, 282–290, obr. 2a–b). Je zde však zastoupeno nápadně málo antoninianů, což může indikovat nižší sídelní aktivitu v průběhu 3. století.

Význam římského denáru v rámci doby římské v Čechách je zřejmý i ve světle hromadných nálezů, kde soubory s těmito nominály nápadně převládají a celkově jich registrujeme již 22 (tab. 2). Nález ze Žlutic spadá do skupiny nálezů zakončených ražbami Antonina Pia a ukrytých formálně v průběhu 2. poloviny 2. století (tab. 2:7–10). Nejpočetnější skupinu hromadných nálezů tvoří soubory zakončené ražbami doby Marka Aurelia až Alexandra Severa (tab. 2:11–18). Všechny tyto nálezy však mohly být do země uloženy později, neboť denáry byly v barbariku v oběhu, jak již bylo řečeno, až do doby stěhování národů (*Militký 2013*, 23–24). V konkrétních případech je však přesná datace souborů bez dalšího průvodního materiálu velmi složitá. Dominance hromadných nálezů s denáry ještě více vynikne při srovnání s hromadnými nálezy bronzových nominálů v Čechách, které známe pouze tři (*Militký – Jarůšková 2025*, 18, tab. 3).

TAB. 2. Depoty/hromadné nálezy římských mincí z území Čech obsahující dominantně denáry.

	LOKALITA	NEJSTARŠÍ	NEJMLADŠÍ	KS	PO	LITERATURA
1	Kyšice (okr. Plzeň-sever)	RRC 231/1	RRC ?	2+ (asi 20)	138 p. K.	<i>Militký 2013</i> , č. 675
2	Lhota (okr. Praha-východ)	RRC 238/1	RRC 412/1	8	64 p. K.	<i>nepublikováno</i>
3	Ovčáry (okr. Mělník)	Eraviskové	Augustus	35	14–4 p. K.	<i>nepublikováno</i>
4	Ohništany (okr. Hradec Králové)	RRC 206/1	Vespasianus	98	76	<i>nepublikováno</i>
5	Žatec (okr. Louny)	Vespasianus	Hadrianus	2+ (XX); nádoba	117/138	<i>Militký 2013</i> , č. 614
6	Libčeves (okr. Louny)	RRC 228/2	RRC 412/1	52+ (c. 100–200); nádoba + šperky	c. 150	<i>Militký 2013</i> , č. 591
7	Žlunice (okr. Jičín)	Nerva	Antoninus Pius	5	152/153	
8	Ratenice (okr. Kolín)	RRC 443	Antoninus Pius pro: M. Aurelius	11	145/160 (?)	<i>Militký 2013</i> , č. 304
9	Nový Bydžov (okr. H. Králové)	M. Antonius	Faustina I.	70; nádoba	141/161	<i>nepublikováno</i>
10	Krásný Les (okr. Ústí n. L.)	M. Antonius	Antoninus Pius	90	159/160	<i>nepublikováno</i>
11	Kluk (okr. Nymburk)	Galba	Faustina II.	50+	161/176	<i>Militký 2013</i> , č. 262a
12	Česká Skalice (okr. Náchod)	?	Lucilla	14	161/167	<i>Militký 2013</i> , č. 487a
13	Česká Skalice? (okr. Náchod)	Traianus	M. Aurelius	10	162	<i>Militký 2013</i> , č. 489
14	Nakléřov (okr. Ústí n. L.)	RRC 494/24	Commodus	57+	180	<i>nepublikováno</i>
15	Lhota (okr. Praha-západ)	Hadrianus	Commodus	5	184	<i>Militký 2013</i> , č. 346a

16	Lišice (okr. H. Králové)	M. Antonius	S. Severus	29	195/196	<i>nepublikováno</i>
17	Tuklaty (okr. Kolín)	Nero	A. Severus	179+	225	<i>nepublikováno</i>
18	Lípa (okr. Rychnov n. K.)	Faustina II.	A. Severus	20/25	231	<i>Militký 2013, č. 498</i>
19	Česká Skalice (okr. Náchod)	Traianus	Gallienus	14	260/268	<i>Militký 2013, č. 487b</i>
20	Česká Skalice (okr. Náchod)	Nerva	Gallienus	11	260/268	<i>Militký 2013, č. 487c</i>
21	Milčice (okr. Nymburk)	Nero	Valentinianus II.	61	378/383	<i>nepublikováno</i>
22	Králíky - okolí (okr. Ústí n. O.)	?	?	XX	?	<i>nepublikováno</i>

Jen pro srovnání je vhodné připomenout, že hromadné denárové nálezy z moravského území jsou méně početné než v Čechách – aktuálně jich známe 11 (*Militký – Jarůšková 2025, 16–17, tab. 1*). I jejich počet se však v posledních letech zvýšil a jsou svým charakterem velmi podobné nálezům z Čech.

Pro obecnou interpretaci nálezu ze Žlunic je k dispozici jen málo konkrétních indicií. Je zřejmé, že jde o soubor odkrytý na dobově neosídleném místě a je pravděpodobné, že mince byly deponovány v zemi najednou. Nelze však rozhodnout, jestli se jedná o depozit charakteru osobní peněžní hotovosti a nebo o nález votivního charakteru (např. *Militký – Jarůšková 2025, 20*).

Sledovaný nález v obecné rovině reflektuje skutečnost, že leží v oblasti s vysokou intenzitou osídlení v době římské. Jedná se o region v povodí řeky Cidliny, která je osou oblasti rozprostřené dnes na území okresů Jičín a Hradec Králové. Nedaleko od Žlunic se nachází např. významné sídliště z doby římské Nový Bydžov (*Droberjar 2002, 216*). Známe odtud také početné nálezy římských mincí. Tzv. starý nálezový stav byl již souhrnně publikován (*Militký 2013, 209–218, č. 426–485*). V nedávné době byly zveřejněny také nové mincovní nálezy z nedalekých Velešic (*Horník – Schmidtová – Kaňáková – Kmošek – Militký – Jílek 2021*). Řada dalších nálezů mincí však zůstává dosud nezveřejněna. Zvláštní samostatnou pozornost si zaslouží dva nepublikované depoty – Nový Bydžov (denáry se šperky v keramické nádobě; tab. 2:9) a Lišice (denáry bez obalu; tab. 2:16), které budou zveřejněny samostatně. Jejich zveřejnění v budoucnu naváže na tento drobný příspěvek.

Tento příspěvek vznikl za finanční podpory Ministerstva kultury ČR v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2024–2028/11.I.c, 00023272).

LITERATURA

BMC RE 3: Mattingly, H. 1936: Coins of the Roman Empire in the British Museum. Volume III. Nerva to Hadrian. London.

BMC RE 4: Mattingly, H. 1940: Coins of the Roman Empire in the British Museum. Volume IV. Antoninus Pius to Commodus. London.

Bursche, A. 1997: Roman coinage from Jakuszovice settlement in north Małopolska. *Notae Numismaticzne / Zapiski Numismaticzne* 2, 119–148.

Droberjar, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie a v Čechách a na Moravě. Praha.

Horník, P. – Schmidtová, D. – Kaňáková, L. – Kmošek, J. – Militký, J. – Jílek, J. 2021: Sídlíště z doby římské ve Velešicích (okr. Jičín). *Archeologie východních Čech* 21, 38–77.

Kašparová, D. – Militký, J. 2016: Depot římských denárů ze Zátoru (okr. Bruntál). *Folia numismatica* 30/2, 79–105.

- Komoróczy, B. – Vlach, M. – Zelíková, M. – Sedláček, J. – Růžičková, P. 2019:** Revize stavu archeologických komponent v trati Drnholec „Holenická pole“ pomocí prospekčních a málo invazivních výzkumných metod. Přehled výzkumů 60/2, 9–56.
- Militký, J. 2013:** Nálezy řeckých, římských a raně byzantských mincí v Čechách (5. století před Kristem až 7. století po Kristu). Komentovaný katalog nálezového fondu. Praha.
- **2024:** 4. Numismatic analysis; Roman coins. In: Čiřtáková, V. – Beneš, Z. a kolektiv: The Vrbová Lhota Settlement – A Case Study of Germanic Elites in the 3rd Century AD in Central Bohemia / Sídliště ve Vrbové Lhotě – příkladová studie germánských elit 3. století n. l. ve středních Čechách. *Fontes Archeologici Pragenses* 51, 37–42, 71–75.
- **v tisku:** 4. Roman Denarii from the Germanic Settlement Era (First to Sixth Century AD) in the Territory of the Czech Republic. In: Hunter, F. – Dymowski, A. – Dzierzbicka, D. (eds.): Denarii beyond the Empire: Political and Cultural Perspectives on Roman Silver Coins in Barbaricum. Edinburg.
- Militký, J. – Jarůšková, Z. 2025:** Hromadný nález římských mincí ze Sudic u Boskovic (okr. Blansko). *Numismatické listy* 79 (2024), 5–23.
- Militký, J. – Vích, D. 2011:** Nové nálezy římských mincí na česko-moravském pomezí. In: Droberjar, E. (ed.): *Archeologie barbarů 2010. Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem. Sborník příspěvků ze VI. Protohistorické konference Hradec Králové*, 6.–9. září 2010. Olomouc, 279–306.
- MIR 14:** Woytek, B. 2010: *Moneta Imperii Romani 14. Die Münzprägung der Kaisers Traianus (98–117). Band 1–2.* Wien.
- RIC 2:** Mattingly, H. – Sydenham, E. A. 1926: *The Roman Imperial Coinage. Volume II. Vespasian to Hadrian.* London.
- RIC 3:** Mattingly, H. – Sydenham, E. A. 1930: *The Roman Imperial Coinage. Volume III. Antoninus Pius to Commodus.* London.
- Zeman, T. 2017:** Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce. Olomouc.

SUMMARY

JIŘÍ MILITKÝ, HOARD OF ROMAN DENARII FROM ŽLUNICE (JIČÍN DISTRICT).

Hoards of Roman coins predominantly consisting of denarii have long been relatively rare in the territory of the Czech Republic. However, over the past approximately ten years, this has changed significantly, as a number of new hoard finds have been uncovered (tab. 2). Among the previously unpublished discoveries is the assemblage presented here.

The findspot is located in the wooded area of the Žlunice forest district, southeast of the center of the village of Slavhostice, on the western slope of the hill known as “Za Kouty” (308 m above sea level). A total of five Roman denarii (fig. 1) were found at an unknown time. The coins were reportedly discovered by chance at a single location, close to each other, without a ceramic vessel or any traces of another type of container.

The hoard in question consists of five denarii from the Roman Imperial period, ranging from Nerva to Antoninus Pius. The chronological reference point of the hoard’s concealment is the minting date of the latest denarius – the years AD 152–153. The hoard must have been buried sometime after this date. However, all the coins present, including the most recent issue, show signs of partial wear, which indirectly suggests they were in circulation for a longer period. Therefore, the most probable time for the burial of the coins is during the second half of the 2nd century, although a deposition in the 3rd century – or even later – cannot be ruled out.

The exclusive presence of silver denarii in the Žlunice hoard is not accidental and reflects a broader, well-documented pattern typical for both the Bohemian and Moravian parts of the Barbaricum. In these areas, denarii occur far more frequently than bronze denominations. In the 3rd century, following the evolution of the Roman monetary system, denarii were gradually replaced by antoniniani, which deteriorated in metal quality over time. In Bohemia, this trend is well documented at the recently comprehensively published settlement site of Vrbová Lhota in the Nymburk region. A similarly characteristic assemblage of coin finds has been identified at the settlement of Drnolec in southern Moravia, where the transition from denarii to low-quality antoniniani is also clearly visible. However, it is important to emphasize that the incorporation

of debased antoniniani into circulation in Germanic settlements within the Barbaricum is not reflected in hoards – older, high-quality silver denarii continued to be hoarded. The predominance of Roman denarii at settlement sites from the Roman period is also clearly evident in published material from central Moravia. A highly representative sample has been published from 31 settlement sites, investigated through metal detector surface surveys over long time. Coin issues from the 1st to the 3rd centuries (up to AD 284), totaling 317 specimens, are presented in a tabular overview (tab. 1). This shows that the denarius is the dominant denomination (51%). A similar testimony to the dominance of the silver denarii comes from the comprehensive analysis of Roman coin finds from the Bohemian-Moravian frontier region.

The significance of the Roman denarii during the Roman Iron Age in Bohemia is also evident based on testimony of hoards, where assemblages containing this denomination clearly predominate – 22 such finds have been attested to date (tab. 2). The hoard from Žlunice falls into the group of finds ending with issues of Antoninus Pius and formally deposited during the second half of the 2nd century (tab. 2:7–10). The most numerous group of hoards consists of those concluding with coinage from the reigns of Marcus Aurelius to Alexander Severus (tab. 2:11–18). However, all these hoards may have been buried at a later time, since denarii, as already mentioned, remained in circulation in the Barbaricum until the Migration Period. However, precise dating of individual hoards is very difficult without accompanying archaeological context. The predominance of hoards containing denarii in Bohemia becomes even more apparent when compared to hoards of bronze denominations, only three of which are known.

There are few concrete clues available for interpreting the Žlunice hoard. It is clear that the assemblage was discovered in an area that was uninhabited at the time, and it is likely that the coins were deposited all at once. However, it is not possible to determine whether this was a deposit of personal belongings or a hoard of votive character. In a general sense, the hoard reflects the fact that it lies in a region with a high intensity of settlement during the Roman period. This is the area within the Cidlina River basin, which serves as the central axis of a region now located within the districts of Jičín and Hradec Králové.

English translation by J. Kysela

AUTOR

doc. PhDr. Jiří Militký, Ph.D., DSc.

Národní muzeum – Historické muzeum, numismatické oddělení

Vinohradská 1, 110 00 Praha 1

e-mail: militky.jiri@seznam.cz

ORCID: 0000-0002-9654-6061